

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno diplomanta:	Timon Svoboda
Téma práce:	Presumpce nevinny – Možnosti omezení a překážky naplňování
Rozsah práce	200 stran (z toho 173 stran vlastní práce bez obsahu, literatury, abstraktu a dalších náležitostí)
Datum odevzdání práce:	30. 12. 2022
Vedoucí diplomové práce:	Prof. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.
Oponent diplomové práce:	JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

1. Aktuálnost (novost) tématu

Presumpce nevinny je dnes (vcelku samozřejmě) brána za jednu ze základních zásad, jimiž je ovládáno trestní řízení, platí to nejen u nás, ale i v jiných právních řádech. V odborné literatuře se s uvedeným tématem lze setkat zpravidla ve spojitosti s pojednáním o základních zásadách, samostatně monografickým způsobem téma nebylo u nás dosud zpracováno. Zpracování je vhodné i z důvodu připravované rekodifikace trestního práva procesního. Téma je tak vhodné i ke zpracování v kandidátské práci.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

- teoretické znalosti – byly potřeba znalosti z oboru trestního práva procesního, ale též z dalších právních oborů, především z práva ústavního, jakož i z dalších vědních oborů;
- vstupní údaje a jejich zpracování – diplomant se měl zabývat současnou právní úpravou, měl zohlednit současnou i dřívější judikaturu, příp. provést mezinárodní a historické srovnání, zabývat se případně i navrženou úpravou budoucí,
- použité metody – odpovídají tématu, bylo zapotřebí po potřebné deskripci provést analýzu stávajících právních norem, vhodné bylo uvést též úvahy de lege ferenda.

3. Formální a systematické členění práce

Diplomant rozdělil práci do 3 rozsáhlých a dále členěných kapitol, k nimž přidal nečíslovaný úvod a závěr. V první kapitole (obecné části) se věnoval pojmu a právní povaze presumpce nevinny, o které pojednal i z pohledu dalších společenskovedních disciplín, po nástinu historického vývoje právní úpravy se zabýval současnou právní úpravou, následně pak rozvedl obsah presumpce nevinny, aby vše uzavřel tím, co nazývá působností tohoto principu z hledisek věcných, časových a osobních. Ve druhé kapitole (zvláštní části) se věnoval dvěma dílčími aspekty, a sice možnému omezení presumpce nevinny a překážkám jejího naplňování. Třetí kapitola je zaměřena na komparaci s cizími právními úpravami, k tomu vybral tři země vycházející z kontinentálního právního systému a tři země z angloamerického právního

systemu. Členění práce je logické, kapitoly na sebe navzájem navazují, jsou též vnitřně provázané formou odkazů, diplomant zbytečně neopakoval jednotlivé poznatky obsažené v jiných kapitolách, postupoval od obecného ke zvláštnímu.

4. Vyjádření k práci

Diplomantova práce je po všech stránkách mimořádná, a to jak svým rozsahem, kterým zcela splňuje parametry i práce rigorózní (což byl zjevně i autorův záměr), množstvím pramenů, z nichž autor vycházel, hloubkou zpracování, jakož i zohledněním dalších souvislostí v práci jinak blíže nerozváděných. Jde tak ve všech ohledech o vysoce nadprůměrnou kandidátskou práci.

Snad jen pro autora a pro jeho případné budoucí bádání je možno doplnit jistá upozornění k některým pasážím jeho práce (čímž však nikterak není snižována její kvalita).

Tak například k oblasti historického vývoje a srovnání ve spojitosti s odstraněním tortury, což je důvodně spojováno i s prosazováním principu presumpce nevinny, je možno upozornit na svébytný vývoj v rakouských zemích, který dokonce na kontinentu má primariát. Zásadní vliv na odstranění tortury již v r. 1776 (tj. dlouho před velkou francouzskou revolucí) totiž měla v rakouských zemích práce mikulovského rodáka, osvícence, profesora vídeňské univerzity a též pozdějšího dvorního rady, Josepha von Sonnenfelse z roku 1775 O odstranění tortury (Über die Abschaffung der Tortur, jež prvně vyšla potají, až druhé vydání z r. 1782 bylo oficiální). Již předtím však byla tortura kritizována – viz zejména dizertaci Thomasia z r. 1705 (De tortura ex foris Christianorum proscibenda), avšak až na sklonku vlády Marie Terezie (za níž byl vydán zpátečnický Constitutio Criminalis Theresiana, který naopak s torturou počítal) pod zřetelným vlivem Josefa II. se jí podařilo odstranit, čímž Rakousko získalo v kontinentální Evropě primát. Je také otázkou, jak velký vliv na Sonnenfelsovy úvahy měl o 11 let starší spis Cesare Beccarii, který byl 2 roky po svém vydání zařazen na index librorum prohibitorum, církví zapovězených knih (kde zůstal až do r. 1966), a k němuž se Sonnenfels ve svém spise z pochopitelných důvodů obav z církevní inkvizice oficiálně nehlásil. Velký význam na odstranění tortury měl i (soudní) lékař Ferdinand Joseph Leber, který s Josephem von Sonnenfelsem spolupracoval. Samo odstranění tortury ovšem pochopitelně neznamenalo popření inkvizičního charakteru řízení.

Poněkud zjednodušen pak v práci zůstal i vývoj v dalších 100 letech na našem území, výklad počíná vlastně až s trestním řádem z r. 1873. Diskutabilní je v pasáži práce k tomuto řádu uvedený závěr, že se uplatnil princip presumpce nevinny i přes absenci výslovné úpravy, neboť byla obviněnému poskytnuta řada záruk z něj vyplývajících. Přitom ale ochrana práv obviněného nebyla pochopitelně na dnešní úrovni (srov. např. poučovací povinnost, že obviněný má vypovídat pravdu v § 199, byť k doznání nesměl být donucován), zmínit lze i povzdych (viz Prušák-Čs. řízení trestní-1921, s. 83), že obviněný byl mnohými tehdy stále ještě brán spíše za předmět trestního řízení než jeho stranu, protože se na něj pohlíželo jako na podezřelého z pachatelství trestného činu, což umožňovalo užít i donucovacích prostředků k zajištění jeho účasti ve sporu a jeho přítomnosti u soudu, a to nejen z důvodů důkazních, ale i z důvodu pozdějšího výkonu trestu. Příklon k presumpci nevinny by bylo možno vyvozovat ze zákonných důvodů pro zproštění obžaloby (viz § 259 - k tomu ale srov. různá znění obsažená v různých pramenech – „...že skutková podstata není zjištěna nebo že není prokázáno, že obžalovaný spáchal čin za vinu mu kladený...“ v Kallab/Herrnritt-2.vyd. z r. 1931; resp. téměř shodně „...že skutková podstata není dána nebo že není prokázáno, že obžalovaný spáchal čin, který jest mu kladen za vinu...“ v Kovařík a spol. z r. 1947; zatímco v ASPI text údajně vycházející z předchozího pramene „...že skutek zběhlý není na jisto postaven, aneb že není prokázáno, že obžalovaný spáchal skutek za vinu mu kladený...“, což je zřetelně odlišná

formulace s jiným obsahem k míře jistoty viny; ve skutečnosti ale jde stále jen o překlad téhož německého textu „der Thatbestand nicht hergestellt, oder nicht erwiesen sei, dass der Angeklagte die ihm zur Last gelegte That begangen habe“). Diplomant byl v tomto směru také poněkud limitován, pokud nevyužíval bohaté původní zdroje německy psané, ale vycházel jen z anglicky nebo česky psaných přepisů.

Pochopitelně by bylo možno takto diskutovat o celé řadě dalších pasáží, zejména pak těch, které se dotýkají stávající právní úpravy a též návrhů obsažených v připravovaném novém trestním řádu (ať již jde o formulace dikce zákonného ustanovení o presumpci nevin, ustanovení § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, o důkazním břemenu v trestním řízení apod.).

Celkově lze uvést, že autor vedl polemiku o znění právních norem týkajících se presumpce nevin, podal jejich zasvěcený výklad, nespokojil se s konstatováním stejného obsahu při různém jejich znění, k čemuž zaujal vlastní a podložený názor, z něhož se rekrutovala jeho snaha o cizelaci stávajících i navrhovaných dikcí. Byť se čtenáři může zdát poněkud přehnaná míra významu autorem přiznaná jednotlivým slovům oproti jiným (např. pokud-dokud) nebo dokonce i pořadí slov (nebyla vina vyslovena x nebyla vyslovena vina), vždy jej jednotlivé pasáže práce nutí k zamyšlení a hledání vlastní oponentury proti vyřčeným závěrům. Jde přesně o tu zdravou a potřebnou provokaci nezbytnou při vědeckém bádání.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíl práce vytčený v jejím úvodu byl beze zbytku splněn.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Diplomant zpracoval práci samostatně, využití zdroje poznání řádně označil. Nejde o plagiát, autor vycházel především z textu právních předpisů, jakož i z názorů obsažených v odborné literatuře, kterou vždy poctivě citoval, podal však především vlastní výklad. Míra shody s dalšími dokumenty je na práci v oblasti práva poměrně nízká, shoda je nalézána snad jen při citaci dříve publikovaných názorů a ustanovení právních předpisů.
Logická stavba práce	Autor práci vhodně rozčlenil do kapitol a podkapitol (viz výše).
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů včetně citací	Autor citoval z cizích prací standardním způsobem. Seznam literatury je na diplomovou (i rigorózní) práci nadstandardně bohatý, obsahuje několik desítek pramenů. Samozřejmě i zde lze s ohledem na šíři záběru autorova díla učinit jistá drobná doporučení na další literaturu, jež by autorovi mohla být zdrojem dalšího poznání (zejména na tu týkající se historické právní úpravy, ale i na díla nedávno publikovaná – např. na vynikající Holländrovo pojednání v Právníkovi č. 2/2017 o principu nemo tenetur..., jemuž autor též věnoval pozornost; či na skvělou Smolkovu monografii o právu na spravedlivý proces, v níž je presumpci nevin věnováno několik stran). Seznam obsahuje zejména česky psané zdroje, poměrně bohatě

	<p>zastoupeny jsou i prameny cizojazyčné, a to vlastně výlučně anglicky psané (v tom jsou drobné limity práce, protože autor s pracemi v jiných jazycích nepracoval, v případě několika málo citací německých děl jde o druhotnou citaci).</p> <p>Při uvádění pramenů a při citacích autor dodržoval jednotný formát citací, který je založen na ČSN ISO 690, resp. 690-2.</p>
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	<p>Hloubku analýzy lze považovat za zcela dostačující, autor v mnoha ohledech šel nad rámec běžného obsahu diplomových prací, kriticky přistoupil ke stávající i navrhované právní úpravě, byť s ním čtenář nemusí pokaždé souhlasit, autor své stanovisko vždy podepřel vlastními důvody, které přinejmenším čtenáře nutí k zamyšlení a případné vnitřní oponentuře.</p>
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	<p>Úprava textu je řádná, úhledná, práce je členěna standardním způsobem. Diplomant tabulky ani grafy nevyužíval.</p>
Jazyková a stylistická úroveň	<p>Diplomant užíval v zásadě spisovného jazyka, práce je psána čtivě, v práci se (snad až na výjimky – např. stádium namísto stadium) neobjevují gramatické chyby.</p>

6. Přípomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	<p>Doporučuji k obhajobě.</p> <p>Autor by mohl při obhajobě pojednat o těchto tématech:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Důkazní břemeno v trestním řízení – možnosti a limity jeho nastavení vůči státnímu zástupci, a to i s ohledem na rovnost stran, zájmy poškozených, formulaci poučovacích povinností vůči soudu, na povinnost (či možnost?) státního zástupce předstoupit s obžalobou před soud při jeho pochybnostech o skutkových závěrech (s vyvážením v podobě oportunity?) etc. 2) Pojednat o důsledcích rozhodnutí Mucha proti Slovensku pro české trestní řízení.
Navržený klasifikační stupeň	1

V Praze dne 28. 1. 2023

JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.
oponent